

We Lwowie, dnia 13. maja 1902.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie unormowania płac nauczycieli krajowych niższych szkół rolniczych i krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie.

Wysoki Sejmie!

Komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu swem do Wysokiego Sejmu z dnia 7. lipca 1901 o krajowych niższych szkołach rolniczych, zastanawiając się nad brakiem kandydatów na nauczycieli, pisze:

„Na znaczniejsze trudności napotyka Wydział krajowy przy pozyskaniu nowych sił nauczycielskich. Wydział krajowy zwraca wprawdzie na to szczególniejszą uwagę i nie szczędzi zachęty i poparcia materyalnego z funduszków stypendyjnych dla kandydatów do zawodu nauczycielskiego, liczba kandydatów jest mimo to mała, a z tych niewielu, zwraca się jeszcze pewna część po uzupełnieniu studyów fachowych do zawodów lepiej płatnych, niż stanowisko nauczyciela niższej szkoły rolniczej i przedstawiających lepsze widoki na przyszłość. Zarządzenie tym niedostatkom uważa komisya gospodarstwa krajowego za rzecz pierwszorzędnej wagi, bo wartość każdej szkoły zależy od doboru sił nauczycielskich więcej, niż od organizacji i bogactwa w środkach naukowych. To też nie ma prawie ofiary, któraby była za wielką, gdzie idzie o pozyskanie lub utrzymanie dobrych sił nauczycielskich. Tymczasem ze sprawozdania Wydziału krajowego wnosić można, że właśnie niska stosunkowo płaca nauczycieli szkół rolniczych i niedogodne warunki egzystencyi ich rodzin są powodem powtarzającego się braku nauczycieli. W przeciągu kilku lat ustąpiło trzech nauczycieli fachowych ze swych posad w niższych szkołach rolniczych, przyjmując lepiej płatne posady w seminaryach nauczycielskich, a wątpić nie można, że powtórzyć się to może w miarę tworzenia nowych seminaryów. Komisya gospodarstwa krajowego wyraża zatem życzenie, ażeby Wydział krajowy sprawę tę wziął pod rozwagę i jeżeli regulację płac uzna za potrzebną, wnioski swe w tej mierze Wysokiemu Sejmowi przedstawił“.

Wydział krajowy stosując się do życzenia komisji gospodarstwa krajowego, przedstawia niniejsze sprawozdanie, uważa bowiem, iż pomyślne załatwienie sprawy regulacji płac jest niezbędnym warunkiem dla normalnego rozwoju tak niższych szkół rolniczych, jak i szkoły ogrodniczej w Tarnowie.

Krajowe niższe szkoły rolnicze w ostatniem dziesięcioleciu t. j. od czasu, w jakim nastąpiła ostatnia regulacja płac, przeszły różne fazy swego rozwoju, które nietylko odbiły się w samej organizacji tychże, ale i w ilości personalu i tegoż wynagrodzenia.

Personal niższych szkół rolniczych i szkoły ogrodniczej w Tarnowie stanowią kierownik, nauczyciel fachowy i nauczyciel dla nauk elementarnych, zaliczeni do urzędników krajowych i mający prawo do emerytury, oraz instruktor jako funkcjonariusz niestały.

Pierwotnie przy zakładaniu szkół w Horodence i Jagielnicy (w roku 1883) etat składał się z kierownika z płacą 2.400 kor., z dod. akt. 280 kor. i trzema pięcioleciami po 400 kor. i nauczyciela fachowego z płacą 1.440 kor. dod. akt. 120 kor. i pięcioleciami po 200 kor. Z powodu trudniejszych miejscowych warunków przy założeniu szkoły w Kobiernicy (w r. 1884) ustanowiono pobory dla kierownika: płaca 2.600 kor., dod. akt. 480 kor. i trzy pięciolecia po 400 kor., dla nauczyciela fachowego zaś podobnie, jak w Horodence i Jagielnicy.

W roku 1892 unormował Wysoki Sejm płacę tę dla wszystkich niższych szkół z wyjątkiem Dublan a mianowicie dla: Kierownika płaca 2.600 kor., dod. akt. 280 kor. i trzy pięciolecia po 400 kor., dla nauczyciela fachowego 2.000 kor., dod. akt. 200 kor. i 3 pięciolecia po 200 kor.

W roku 1896 uchwalił Wysoki Sejm zamiast trzech pięcioleci, pięć w takiej samej jak poprzednio wysokości tak dla kierowników, jak i nauczycieli fachowych.

Nauczyciel dla przedmiotów elementarnych z chwilą założenia szkół niższych (w r. 1883) pobierał tylko remunerację w kwocie 300 kor. rocznie, pełniąc równocześnie obowiązki swe w miejscowej szkole ludowej. Ponieważ z rozwojem szkół niższych, a mianowicie rozszerzenia kursu dwuletniego na trzyletni a więc i zwiększenia się zajęć nauczyciela dla przedmiotów elementarnych tego rodzaju łączenie stanowisk okazało się niepraktycznym, wyznaczono dla rzeczonego nauczyciela w r. 1890 jako płacę rocznie 760 kor. i 240 kor. na wikt. Po roku już jednak okazało się uposażenie to za małym a to dlatego, iż nauczyciele traktowali posadę tę jako przejściową i po zdaniu egzaminu kwalifikacyjnego przenosili się do szkół ludowych.

Wysoki Sejm uchwalił też w roku 1891 dla nauczycieli elementarnych płacę roczną w kwocie 1000 k., dod. akt. 100 kor. i pięciolecia po 100 kor.

Obecny stan płac nauczycieli niższych szkół rolniczych jest więc następujący:

Kierownik: płaca 2600 kor., dod. akt. 280 kor., 5 pięcioleci po 400 kor. Płaca dochodzi po 25ciu latach służby do kwoty 4880 kor.

Nauczyciel fachowy: płaca 2000 kor., dod. akt. 200 kor., i 5 pięcioleci po 200 kor. Płaca dochodzi po 25 latach służby do 3200 kor.

Nauczyciel elementarny: płaca. 1000 kor., dod. akt. 100 kor., i 5 pięcioleci po 100 kor. Płaca dochodzi po 25 latach służby do kwoty 1600 kor.

W niższej szkole rolniczej w Dublanach wynagrodzenie funkcjonariuszy jest nieco inne.

Kierownikiem szkoły jest dyrektor akademii rolniczej, który pobiera za to wynagrodzenie roczne w kwocie 800 kor.. Nauczyciel fachowy ma płacę 2000 kor., dod. akt. 280 kor. i pięciolecia po 200 kor.; nauczyciel elementarny ma płacę 1400 kor., dod. akt. 200 kor. i pięciolecia po 160 kor.

Oprócz tego wszyscy funkcjonariusze w niższych szkołach rolniczych mają wolne pomieszkание i kawałek ogrodu.

Po różnych nieudanych próbach wymaga się obecnie od kierownika i nauczyciela fachowego, jako przygotowania szkolnego ukończenia akademii rolniczej w Dublanach, lub równorzędnego zakładu naukowego, kilkuletniej praktyki oraz zdania egzaminu nauczycielskiego. Od nauczyciela przedmiotów elementarnych wymaga się zdania egzaminu kwalifikacyjnego oraz kilkuletniej praktyki szkolnej.

Co do rodzaju zajęć, praca tak kierownika, jak i nauczycieli fachowych jest bardzo intensywną i wyczerpującą, nie ogranicza się bowiem tylko na nauce. Obowiązkiem ich jest także prowadzenie ćwiczeń praktycznych tak na polu jak i na obejściu gospodarskim. Prócz tego kierownik ma rozliczne zajęcia administracyjne, które w zakładzie połączonym z gospodarstwem własnym, oraz z internatem, muszą być dość znaczne. Nauczyciel elementarny zajęty jest głównie nauką w szkole, dozоровaniem uczniów w internacie, a często i prowadzeniem spiżarni. Godzin w szkole ma on tygodniowo od 30 do 36 t. j. 5 do 6 godzin dziennie, a więc maximum, jakie jest w ogóle możliwym.

Wielki brak kandydatów na nauczycieli fachowych, obawa utraty nauczycieli, zajętych obecnie w szkołach z powodu zapotrzebowania przez c. k. Radę szkolną krajową tego rodzaju kandydatów w semiuaryach nauczycielskich, gdzie są nauczyciele znacznie lepiej płatni, podniesienie płac nauczycieli szkół ludowych połączone z widokami wię-

kszych awansów, wywołuje potrzebę podniesienia płacy wszystkim tym funkcjonariuszom, a to tembardziej, iż wskutek intensywnego zajęcia w szkole i lokalnych warunków o jakimś ubocznym zarobku nawet myśleć nie mogą.

Miarą podwyższenia płac funkcjonariuszów tych powinny być z jednej strony stosunki, w jakich żyją i ich potrzeby z biegiem czasu, z drugiej strony widoki, jakie mogliby mieć na równorzędnych stanowiskach w kraju.

Miarą taką dla nauczycieli fachowych byłyby posady w seminarjach nauczycielskich, na które to prawie zawsze szukała c. k. Rada szkolna krajowa kandydatów wśród nauczycieli fachowych kraj. niższych szkół rolniczych.

Obecne wynagrodzenie profesora seminarjum nauczycielskiego wynosi: płaca 2800 kor., dod. akt. 200 do 300 kor., a to w miarę miejsca pobytu, i 5 pięcioleci, z których dwa pierwsze wynoszą po 400 kor., trzy ostatnie po 600 kor. Mieszkania wolnego nie ma. Profesor seminarjum po 25-letniej służbie dochodzi do kwoty 5.400 kor., nie licząc w to dodatku aktywalnego, który w klasie IX-tej wynosi 400, 500 i 600, w klasie VIII-ej 480, 600 i 720 koron, a w VII-mej, do której profesor taki dojść może, 560, 700 i 840 koron.

Co do rodzaju i ilości zajęć, czynności te są bez porównania lżejsze od zajęć nauczycieli fachowych w niższych szkołach rolniczych.

W celu wyrównania tej, tak znacznej różnicy w płacach, stworzenia lepszych warunków dla krajowych nauczycieli, a przez to i umożliwienia stałego zatrzymania ich Wydział krajowy, za radą sekcji stałej kraj. komisji rolniczej, proponuje następujące podniesienie płac:

Dla nauczyciela fachowego: płaca 2400 kor., dodatek aktyw. 240 kor. i 5 pięcioleci, z których dwa pierwsze po 300 kor., trzy ostatnie po 400 koron.

Dla kierownika: płaca 3000 kor., dodatek aktyw. 300 kor. i 5 pięcioleci, z których dwa pierwsze wynoszą po 400 kor., trzy ostatnie po 600 kor.

Polepszenie to byłoby w porównaniu z obecną płacą większe u kierownika o 420 kor., u nauczyciela fachowego o 440 kor.

Pobory te projektowane dla nauczycieli fachowych w porównaniu z płacą profesorów seminarjum (z uwzględnieniem dodatków aktywalnych) byłyby mniejsze z początkiem służby o 360 do 460 kor., po 25 latach służby o 1160 do 1380 kor., dla kierownika z początkiem służby większe o 200 do 300 kor., po 25 latach o 180 do 300 kor.

Mimo mniejszych na razie poborów nauczycieli fachowych przy projektowanej regulacji płacy w porównaniu z nauczycielami seminarjum, nie powinna już grozić obawa opuszczania przez tychże zakładów krajowych w celu poprawy bytu, mają bowiem przed sobą zawsze otwarty awans na kierowników, których płaca jest lepszą od nauczycieli seminarjum. Z innych zakładów krajowych, w których od funkcjonariuszy wymaga się prawie równorzędnego przygotowania, płaca profesora w Czernichowie odpowiada mniej więcej płacy kierownika niższej szkoły rolniczej, tam bowiem, tak jak i tu widoki awansu są prawie zupełnie zamknięte.

Pobory nauczycieli przedmiotów elementarnych w szkołach rolniczych z ostatnią organizacją płac nauczycieli szkół ludowych znacznie różnią się na ich niekorzyść. Obecnie płace nauczycieli szkół ludowych podzielone są na cztery klasy: 1 klasa od 1600 do 1800 kor, w Krakowie i Lwowie, 2 klasa od 1200 do 1600 kor, reszta miast i miasteczek 3 klasa od 1000 do 1400 kor., szkoły wiejskie 4 klasa od 800 do 1000 koron.

Oprócz tego mają wszyscy dodatki pięcioletnie po 100 kor. i na mieszkanie 10 % płacy. Kierownicy mają wolne pomieszkanie i osobne wynagrodzenie za kierownictwo w kwocie 100 kor. do 200 kor. Nauczyciele nieposiadający egzaminu kwalifikacyjnego mogą zajmować posady tylko czwartej klasy.

Wobec tego, iż od wszystkich nauczycieli elementarnych przyjmowanych do niższych szkół rolniczych wymaga Wydział krajowy kilkuletniej praktyki nauczycielskiej oraz egzaminu kwalifikacyjnego, nie mają zaś przed sobą możliwości jakiegokolwiek awansu przy stosunkowo wielkich wymaganiach, jakie się do nich stawia, proponuje Wydział krajowy na wniosek sekcji stałej komisji rolniczej jako kuratorji tych szkół podniesienie poborów na: płaca 1400 kor., dod. akt. 140 kor. i 5 pięcioleci po 160 kor.

Polepszenie to poborów w stosunku do obecnej płacy wyniosłoby: przy nominacji 440 koron, po 25 latach służby 740 koron.

Materyalne położenie nauczycieli w kraj. szkole ogrodniczej w Tarnowie jest jeszcze trudniejsze, niż nauczycieli niższych szkół rolniczych, z wyjątkiem bowiem kierownika

reszta niema pomieszkania w zakładzie, wzrastająca zaś coraz bardziej drożyzna w Tarnowie tak środków pożywnych, jak i pomieszkań stan ten z każdym rokiem pogarsza.

Obecny etat szkoły z bardzo małemi zmianami datnje się od czasów jej przeniesienia z Czernichowa do Tarnowa. Wysoki Sejm uchwałą z dnia 16. stycznia 1888 roku utworzył dwie posady nauczycieli stałych, (kierownik i nauczyciel fachowy), i posady niestałe, (kapelan i docenci). Kierownik szkoły otrzymał wolne pomieszkanie i płacę roczną w kwocie 2400 kor., dodatek aktywalny 240 kor., i trzy pięciolecia po 400 kor., nauczyciel fachowy pomocniczy prócz wolnego pomieszkania płacę w kwocie 1440 kor., dodatek aktywalny 120 kor., i trzy pięciolecia po 200 kor.,

W obec trudności znalezienia odpowiednich nauczycieli niestałych dla przedmiotów elementarnych Wysoki Sejm ustanowił w roku 1892 stałą posadę etatową dla tych przedmiotów z płacą 1000 kor., dodatkiem aktywalnym 200 kr. i pięcioleciami po 100 kor. Częste zmiany nauczyciela fachowego, wywołane głównie za skromnem udotowaniem tej posady, wpłynęły na zwiększenie tych pborów. Wysoki Sejm ustanowił w roku 1894 dla nauczyciela fachowego roczną płacę w kwocie 1600 koron z dodatkiem aktywalnym 200 kor. i pięcioleciami po 200 kor.

Dzisiejsze pobory nauczycieli kraj. szkoły ogrodniczej w Tarnowie są więc następujące: kierownik płaca 2400 kor., dod. akt. 280 k., pięciolecia po 400 kor. i wolne pomieszkanie; nauczyciel fachowy pomocniczy płaca 1600 kor., dod. akt. 200 kor., pięciolecia po 200 kor. i ryczałt na pomieszkanie 400 kor.; nauczyciel do nauk elementarnych płaca 1000 kor., dod. akt. 200 kor., dodatki pięcioletnie po 100 kor. i ryczałt na pomieszkanie 360 kor.

Wobec zupełnej równorzędności ogrodniczej szkoły w Tarnowie z niższemi szkołami rolniczemi, tak co do nauki jak i zajęć nauczycielskich, równej wysokości poziomu wykształcenia fachowego, jakiej wymaga się od nauczycieli, Wydział krajowy, idąc za radą sekcji stałej komisji rolniczej, uważa za słuszne, aby równorzędnie z płacami funkcyj onaryuszów niższych szkół rolniczych zrównać też i płace ciała nauczycielskiego szkoły ogrodniczej w Tarnowie.

Na podstawie powyższego sprawozdania Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

I. Dla kierowników i nauczycieli kraj. niższych szkół rolniczych i kraj. szkoły ogrodniczej w Tarnowie ustanawia się następujące pobory:

dla kierowników płacę 3000 kor., dod. akt. 300 kor. i pięć pięcioleci, z których dwa pierwsze po 400 kor., trzy ostatnie po 600 kor.;

dla nauczycieli fachowych płacę 2400 kor., dod. akt. 240 kor. i pięć pięcioleci, z których dwa pierwsze po 300 kor., trzy ostatnie po 400 kor.;

dla nauczycieli elementarnych płaca 1400 kor., dod. akt. 140 kor. i pięć pięcioleci po 160 kor.

II. Jak długo nauczyciel fachowy i nauczyciel nauk elementarnych w szkole ogrodniczej w Tarnowie nie będą mieć mieszkania w naturze, pobierać będą i nadal dodatek na mieszkanie niewliczalny do emerytury w kwocie: pierwszy 400, drugi 360 koron rocznie.

III. Powyższe podwyższenie pborów wchodzi w życie od 1. października 1902 r.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
A. Potocki w. r.

Sprawozdawca:
Tadeusz Pilat w. r.
Członek Wydziału krajowego.